

4.Хоменко С. О. Логопедичне обстеження в системі комплексного вивчення дітей раннього віку з порушеннями мовлення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія «Актуальні проблеми логопедії». 2014. Вип. 19. С. 215–220.

УДК 377.8:376

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Олійник Алла, Коваль Наталя,
викладачі природничих дисциплін
педагогічного фахового коледжу
КВНЗ «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР,
м. Запоріжжя

Стаття присвячена проблемі формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя початкової освіти як невід'ємного складника його готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

В публікації представлено ефективні технології навчання дітей в інклюзивному класі; приклади завдань, що сприятимуть удосконаленню інклюзивної практики випускників педагогічного фахового коледжу; методичні прийоми, що уможливають забезпечення навчальних потреб учнів в інклюзивних умовах закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: особливі освітні потреби, інклюзивне навчання, інклюзивна компетентність, інклюзивний освітній простір

The article is devoted to the problem of forming the inclusive competence of the future teacher of primary education as an integral component of his readiness for professional activity in the conditions of inclusive education.

The publication presents effective technologies for teaching children in an inclusive class; examples of tasks that will contribute to the improvement of the inclusive practice of graduates of the pedagogical professional college; methodological techniques that make it possible to meet the educational needs of students in the inclusive conditions of a general secondary education institution.

Key words: special educational needs, inclusive education, inclusive competence, inclusive educational space.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні активно впроваджується спільне навчання дітей з різними освітніми потребами в єдиному освітньому середовищі.

На жаль, в період воєнного стану, дітей, яким потрібна особлива увага і підтримка, стає дедалі більше. Сьогодні школа повинна дуже швидко пристосовуватися до індивідуальних потреб учнів та адаптовувати діяльність до викликів, пов'язаних з безпекою, воєнним станом, вимушеним переміщенням громадян на безпечні території тощо.

З огляду на зазначене, запровадження сучасних моделей організації навчання дітей з ООП потребує підготовки вчителів, які володіють методами і прийомами навчання та підтримки «особливих» дітей в умовах навчальних

закладів, тому розвиток інклюзивної компетентності у майбутніх фахівців – це вимога сучасності до кожного вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням інклюзивної освіти присвячені праці багатьох зарубіжних (Д. Барбера, Т. Бута, Ч. Веббера, Д. Деспелера, Т. Лормана, Т. Мітлєрта та ін.) та вітчизняних вчених (Ю. Богінської, Л. Вавіна, Н. Ворон, Р. Дименштейна, І. Зверева, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, М. Малофєєвої, Н. Назарової та ін.). Однак, незважаючи на достатню кількість інформації з питань включення дітей з особливостями у розвитку в єдиний освітній простір, нерідко педагоги відчують проблеми в організації інклюзивного навчання.

Мета статті - запропонувати приклади завдань, що сприяють формуванню інклюзивної компетентності майбутнього фахівця початкової школи на заняттях природничого циклу, мотивують здобувачів освіти до розробки та впровадження індивідуальних методик роботи з учнями в умовах інклюзії.

Майбутні вчителі початкової освіти повинні вміти методично грамотно організувати навчальний процес в умовах інклюзивної освіти, щоб забезпечити належні умови одержання освітніх послуг здобувачами освіти з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу. В першу чергу, необхідно організувати безбар'єрний освітній простір, зокрема – робоче місце. (Додаток 1).

Доведено, що стан функціонування кінцівок, зокрема руки, пов'язаний із станом сформованості психічних функцій, а рівень розвитку мовлення залежить від сформованості дрібної моторики руки. Чим більше «впевненості» в рухах руки, тим краще дитина буде володіти ручкою, олівцем і, отже, більш успішно буде розвиватись мислення. Розвиток графо-моторної діяльності дитини дає змогу коригувати недоліки зорово-моторної координації, слухову та просторову увагу.

Зважаючи на це, розуміємо, що організація навчальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами в звичайному класі буде спрямована на адаптацію, зміну терміну, умов виконання різноманітних видів завдань. Ми не можемо спростити зміст програми та можемо змінити, «підлаштувати» її до освітніх потреб дитини, тому на заняттях з методики навчання природничої освітньої галузі, пропонуємо студентам компетентнісно-орієнтовані завдання, які сприяють формуванню інклюзивної компетентності, як складової професійної компетентності, майбутнього фахівця початкової освіти.

Розвитку дрібної моторики руки дитини сприяють збирання пазлів і конструкторів, тому пропонуємо студентам розробити завдання для використання конструктора шість цеглинок LEGO для нормотипових і дітей з особливими освітніми потребами. (Додаток 2).

В період воєнного стану в умовах дистанційного навчання пропонуємо студентам розробити завдання, які формують критичне мислення. Дітей з ООП треба максимально навчати мислити критично, адже це – самостійність, безпека, міцне підґрунтя для впевненості в собі. В програмі навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою навчання природничої освітньої галузі» передбачено виконання практичної роботи з розробкою

завдань для розвитку критичного мислення. Одним із завдань є: «Розробити завдання до однієї з тем предмету «Я досліджую світ» (природничої освітньої галузі) для дітей з ООП. Проілюструвати їх та довести, що саме ці завдання сприятимуть розвитку критичного мислення у дітей з ООП.

Під час вивчення засобів навчання та створення освітнього середовища студенти дізнаються про складові інклюзивного освітнього середовища. Серед них важливо враховувати: збільшення інтенсивності освітлення, активізацію провідних аналізаторів, врахування інтересів дитини, зниження рівня шуму, ресурсні та сенсорні кімнати, використання текстів з різним розміром шрифтів, демонстрація малюнків без зайвого фону, використання допоміжних засобів для письма, використання карток-підказок, побудова ментальних карт в малюнках, застосування аудіовізуальних технічних засобів навчання, зміна тривалості часу на виконання завдання за умовами збереження складності, поділ завдань на декілька простіших, або з покроковим алгоритмом, частіші повторення, чергування видів навчальної діяльності, індивідуальні форми перевірки засвоєних знань, Підготовка дитини заздалегідь до навчання, нових вражень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В підготовці студентів педагогічного фахового коледжу до роботи з дітьми з ООП використовуємо різноманітні методи і прийоми роботи, які сприяють формуванню навичок розробки особистісно-орієнтованих завдань з предмету «Я досліджую світ». Результати нашого дослідження показали, що найрезультативнішими є виконання практичних завдань, моделювання, створення відеопродуктів, ментальних карт, кубування, виготовлення лепбуків тощо.

Вважаємо, що такі види діяльності майбутніх вчителів початкової освіти сприятимуть формуванню професійних компетентностей, зокрема, інклюзивної компетентності, яка передбачає відповідний рівень знань і умінь, необхідних для виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання.

Додатки:

Додаток 1. Організація робочого місця дітей з порушенням опорно-рухового апарату

Додаток 2. Завдання для нормотипових дітей

Додаток 3. Завдання для дітей з ООП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти: Наказ МОН від 01.10.2010 № 912.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya> (дата звернення: 10.11.2022)
2. П'ятакова Т. С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителя: швейцарський досвід. Порівняльно-педагогічні студії. 2012. № 1 (11). С. 93–98.
3. Колупаєва А. А. Таранченко О.М. та ін. Основи інклюзивної освіти. Навч.-метод. посібник. К.: «А.С.К.». 2012. 308с.
4. Малишевська І. Актуальні аспекти впровадження інклюзивної освіти в Україні. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2016. №13. С. 205–211.
5. Методика викладання природознавства в початковій школі [Текст]: навчальний посібник. / укладач Н.І. Луцан. / Ів.-Франківськ : Прикарпатський нац. універ. ім. В. Стефаника, 2010. 204 с.
6. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу - Гільберг Тетяна 2020. 254 с.